

Arif Melikov Yapıtları Türkiye Sahnesinde

Lale HÜSEYNOVA^a

Özet

Bu çalışmanın amacı ünlü Azerbaycan besteci Arif Melikov'un yapıtlarını, onun müzik dünyasında yaptığı işleri, Türkiye ile kültürel ilişkilerini değerlendirip sunmaktır. Araştırmada Arif Melikov'un birçok yapıtının Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Bilkent Orkestrası, İstanbul Senfoni Orkestrası eşliğinde defalarca seslendirilmesinden bahsedilmektedir. Aynı zamanda çalışmada besteci Arif Melikov'un Türkiye'nin kültür hayatının ünlü isimlerinden olan Nazım Hikmet, Adnan Saygun, Nevit Kodallı, Gürer Aykal gibi şahıslarla ortaya çıkan kültürel ilişkiler ve yapılan çalışmalar anlatılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kültürel ilişkiler, konser, müzik, besteci.

Arif Melikov Collections in Turkey Stage

Abstract

The main intend of the study is to analyze the Cultural relations of Azerbaijan and Turkey. In the present work it is pointed out that the knowledgeable relationship and intellectual accomplishments between Arif Melikov, Nazım Hikmet, Adnan Saygun, Nevit Kodallı and Gürer Aykal, who are famous composers and the peoples in the cultural live of Turkey and Azerbaijan. The cultural interactions are manifested by the performance of composer Arif Melikov in the Ankara Orkestra, Bilkent Orkestra, İstanbul Senfoni Orkestra.

Keywords: Cultural relations, concert, music, composer.

Giriş

Müzik, insan hayatının ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçasıdır. Müziğin mekânı, dili yoktur. Yüzyıllardan beri, müzik büyük bir gelişme sonucunda çok yüksek bir noktaya ulaşmıştır. Sürekli gelişmiş, tek seslilikten çok sesliliğe kadar uzun bir yoldan geçmiştir. Bu gelişme içerisinde müzik aletlerinin yetkinleşmesi, telli-yaylı, üflemeli, vurmali ve başka türlerin ortaya çıkması şeklinde olmuştur. Artık ilerleyen zamanlarda bu "müzik ekibi" şimdiki orkestraların oluşmasına temel olmuştur. Aynı zamanda müzik bu aletleri beste yapmak amacıyla da kullanmıştır. Doğal olarak, bu ortamda müzik besteleme, beste çalışmaları, müziğe sadece çalgı ile değil, aynı zamanda besteleme amacıyla katkıda bulunmuştur. Büyük bir gelişme yolunda müzik ülkelerin

^a Yrd.Doç.Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat.

sınırlarını aşarak, uluslararası kültürel ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu doğrultuda müzik evrensel bir dil olma özelliğine de sahip olmuştur.

Kendi tarihi gelişimi boyunca Azerbaycan, müzik folklorunun başlangıç form ve türlerinden sözlü görenekli profesyonel müziğinden başlayarak, bestecilik yapıtlarına kadar zengin, verimli sanat yolu geçerek, değerli örnekler yaratmıştır. (Lalə Həsənova, 2002) Azerbaycan klasik müziğinin kurucusu Üzeyir Bey Hacıbəyov ile başlayan bestecilik okulu M.Magomayev, S.Hacıbəyov, Niyazi, G.Garayev, F.Amirov, A.Melikov, H.Mirzəzadə, A.Alizadə, M.Mirzəyev, T.Bakıhanov, N.Alıverdiyev, R.Hacıyev, Z.Bağirov, T.Guliyev ve bu gibi ünlü bestecilerin kişiliğinde büyük zirvelere yükselmiştir. (Виноградов В.,1938)

Azerbaycan bestecilerinin her birinin kendine ait kişisel üslupları vardır. Yarattıkları eserler hem teknik özellikleri, hem melodik özellikleri, hem armoni, müzik biçimi ve formu, hem de icra tarzı ile seçilen yüksek düzeyli yapıtlardır. (Азербайджанская Музыка ,1961) Aynı tarihi devirde çeşitli araştırmacılar tarafından Azerbaycan müziğinin özellikleri defalarca incelenmiştir. Çok eski tarihe sahip olan Azerbaycan müziğinin esasını muğamlar, yani makamlar oluşturuyor. Azerbaycan bestecileri bu derin ve felsefi müziğin kökleri üstünde yalnız Azerbaycan'da değil, dünyada tanınacak ve sevilcek kadar eserlerini oluşturmuşlardır.(Azərbycan Musiqisi, Tarix və Müasir Dövr, 1994)

Üzeyir Hacıbəyov birçok kitabında Azerbaycan halk müziğini, onun özelliklerini, ayrıca Azerbaycan müzik sanatını çok geniş ve etraflı şekilde yazmıştır. Onun hem Azerbaycan, hem de Rus dillerinde basılmış olan kitapları bunu onaylıyor. (Hacıbəyov Ü., 1985; Гаджибеков У., 1966)

Bizim bu günkü araştırmamızın en büyük nedeni ünlü besteci Arif Melikov'un bu sene 75. doğum yılının kutlanması ile ilgilidir. Bu tarihle ilgili Azerbaycan'da ve Türkiye'de muhteşem konser programları düşünülmüştür. Fakat ilk açılış Kazakistan'ın başkenti Almatı'da yapılmıştır. 3 Ekim 2008 tarihinde Abay adına Kazakistan Akademik Opera ve Bale Tiyatrosu Arif Melikov'un 75. doğum yılında 2008–2009 açılış mevsimini bestecinin meşhur “ Muhabbet Efsanesi” balesinin sahnelenişi ile başlamıştır. Ayrıca bu açılıшта Kazakistan Akademik Opera ve Bale Tiyatrosu'nun 75. mevsimi de kutlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, ünlü Azerbaycan bestecilerinden biri olan Arif Melikov'un yapıtlarını araştırmak ve onun Azerbaycan –Türkiye kültürel ilişkileri konusunda yaptığı çalışmalarını anlatmaktır. A.Melikov'un dünyaca ünlü eserlerinin Türkiye'deki muhteşem konser sahnelerinde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Bilkent Orkestrası, İstanbul Senfoni Orkestrası tarafından seslendirilmelerinden bahsedilecektir. Melikov'un eserleri defalarca dünya sahnelerinde yer almıştır. Türkiye sahnelerinde bestecinin yapıtlarının yer almasının bir özelliği vardır. Bu iki kardeş devletin karşılıklı kültürel ilişkileri kuvvetli bir etmendir. Melikov meşhur “ Muhabbet Efsanesi” balesini yazarken, Nazım Hikmet'e başvurması buna güzel bir kanıttır. Bu bale, dünya sahnelerinde inanılmaz başarılarla sahip olmuştur. Defalarca farklı farklı ülkelerde gösterileri olan bu bale, dünya bale sanatı hazinesinde kendine layık bir yer bulmuş nadir incilerinden biri sayılır.(N.Ələkbərova, 1993)

Arif Melikov'un Türkiye ile kültürel ilişkileri “Muhabbet Efsanesi” balesinden de önce vardı.1978 senesinde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası bestecinin İkinci senfonisini (“ Metamorfozlar”) seslendirmişti ve şef Gürer Aykal idi. Bilkent Orkestrası eşliğinde flüt ve senfoni orkestra için Konçertino solist Şafika Kutluer tarafından seslendirilmiştir.

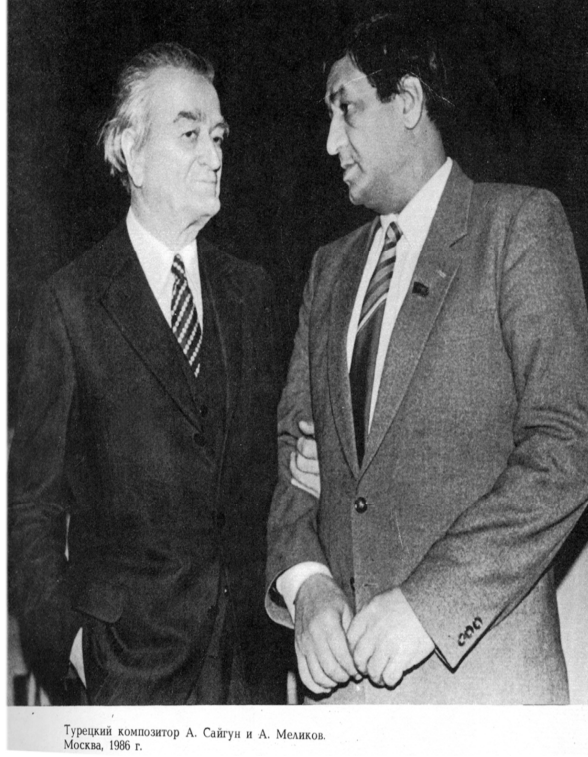
Türk dirijoru G.Aykal A.Melikovun II simfoniyasının ifasından sonra. Ankara.

Турецкий дирижер Г.Айкал после исполнения II симфонии А.Меликова. Анкара.

Turkish conductor G.Aykal after the performance of the Second Symphony of A.Melikov. Ankara.

Resim 1. Türk şefi G.Aykal A Melikov'un ikinci senfonisinin seslendirilmesinden sonra. Ankara

Arif Melikov kendi eserleri hakkında ünlü Türk bestecisi Ahmet Adnan Saygun'un şöyle dediğini söylemiştir : “Ben, Melikovun birçok eserlerini duymuşumdur. Burada ben çok şey gördüm... Arif Melikov'un müziğinde evrenselliğe yönelme, humanist yönler var. Ben Arif Melikov'u bir kardeş gibi seviyorum”^b.

Resim 2. Türk bestecisi A.Saygun ve A.Melikov Moskova, 1986

Ünlü Azerbaycan şefi Rauf Abdullayev'in İstanbul'daki konserlerinde Arif Melikov'un Senfoni Poemleri çalınmıştır.

---

^b L.Hüseynova'nın A.Melikov'la sohbetinden

*Türkiyədə A.Məlikovun
VII simfoniyanın ilk premyerası.
Müəllifin şərəfinə tikilən zalda.
Ankara. 1995.*

*Премьера VII симфонии
А.Меликова в Турции.
В зале выстроенном в честь
автора. Анкара. 1995.*

*Premiere of the Seventh Symphony
by A.Melikov in Turkey. At the hall
built to the honour of the author.
Ankara. 1995.*

Resim 3. Türkiye’de A.Melikov’un 7. senfonisinin prömiyeri. Bestecinin şerefine yapılan salonda. Ankara. 1995

Arif Melikovun 7. senfonisinin partitürü Türkiye’de yeniden basılmıştır. Yeni basılmış partitür “Faksimile”dir. Partitür içindekilerin bestecinin kendi el yazısı ile basılmıştır. 7. senfoni’nin prömiyeri, yapılmış olan en büyük işlerden biri sayılabilir. Senfoni İhsan Doğramacı’nın siparişi ile 1995 senesinde yazılmış ve ilk gösterisi de o zaman yapılmıştır. Bilkent Üniversitesi arsasında İ.Doğramacı’nın bir konser salonu vardır. O “ Eğer senfoni bestelense Arif Melikov’un şerefine bir tane daha konser salonu diktireceğim” demiştir. Öyle de oldu. Senfoni de yazılmış, konser salonu da yapılmıştır. Partitür Türkiye’de basıldı. Partitürün bir nüshasının üzerinde A.Melikovun sözleri yazılmıştır : “Şu senfoni İ.Doğramacı’ya ithaf ediyorum”. Şef Rauf Abdullayev idi.

*A.Məlikov, İ.Doğramacı və
A.Abdullayev VII simfoniyanın prem-
yerəsindən sonra. Ankara. 1995.*

*А.Меликов, И.Дограмачи,
Р.Абдуллаев после премьеры VII
симфонии. Анкара. 1995.*

*A.Melikov, I.Dogramachi,
R.Abdullayev after the premiere of
the Seventh Symphony.
Ankara. 1995.*

Resim 4. A.Melikov, İ.Doğramacı ve A.Abdullayev 7. senfoninin prömiyerinden sonra. Ankara. 1995.

Resim 4'deki konser Arif Melikov yapıtlarına ait bir konserdir. Önce Nazım Hikmetin sözlerine yazılmış olan romanslar, "Muhabbet Efsanesi" balesinden parçalar, daha sonra ise 7.senfoninin ilk gösterisi olmuştur.

*İ.Doğramacı və A.Məlikov VII simfoniyanın
premyerasından sonra. Ankara. 1995.*

*И.Дограмачи и А.Меликов после премьеры
VII симфонии. Анкара. 1995.*

*I.Dogramachi and A.Melikov after the premiere
of the Seventh Symphony. Ankara. 1995.*

Resim 5. İ Doqramacı ve A.Melikov 7. senfoninin prömiyerinden sonra.Ankara. 1995

Arif Melikov, İhsan Doğramacı'nın ne kadar büyük işler yaptığından bahsediyor. "Kişiler vardır ki, ormanları mahveder, silah fabrikaları yapar. İ.Doğramacı ise üniversiteler, kütüphaneler, konser salonları yaptırmıştır. Birinci muhteşem konser salonunu İ.Doğramacı zamanında meşhur Alman bestecisi Kayzer Richard Vagner'in şerefine yaptırmıştır. İkinci konser salonunu ise benim şerefime. Dünya müziği tarihinde bestecinin şerefine konser salonunun yapılması ikinci haldir. O da ikinci bana nasip oldu"^c.

^c L.Hüseynova'nın besteci ile sohbetinden

15 Ocak 1995

Sayın Prof. İhsan Doğramacı
Bilkent Üniversitesi Müttevelli
Heyet Başkanı Ankara

Aziz İhsan Beyefendi,

1994 yılının Eylül ayında bir senfoniyi yazmayı bana teklif ettiniz. Ve dediniz ki, "Bu senfoninin çalınması için size bir konser salonu yapacağım". Bu başa bir fantazi gibi geldi. O zamanlar, hatırladığım kadarıyla konser salonunun yerinde otlar vardı. Yine hafızamda kaldığı kadarıyla, sizin çabama odanızda mimar ve inşaat mühendisleriyle bu salon hakkında sadece teorik olarak konuşuyorduk. Bir sene içinde bu mucize gerçek oldu

Kurduğumuz üniversiteler, hastaneler, spor salonları ve bu muhteşem salonu ebedi heykelinizdir. Günümüzde silah fabrikaları yapılıyor ve sonuç olarak benim ülkem Azerbaycan'da olduğu gibi, dünyada kan dökülüyor ve insanlar ölüyor. Siz ise, üniversiteler ve konser salonları yaşarak insanın kültüre ve öğrenmeye teşvik ediyordunuz. Bu işe siz yüreğinizi, vaktinizi ve servetinizi koyuyorsunuz. Kadırbiliri! Türk Halkı bunu hafızasında ebediyen saklayacaktır.

Türk halkı müziğe yaptığınız büyük hizmetlerden dolayı size minnettar olacaktır.

Büyük hürmetle hazırladığım 7. Senfonimi size ithaf ediyorum.

Size sağlık ve uzun ömür diliyorum ki siz bütün arzu ve isteklerinizi gerçekleştirebilesiniz.

Büyük Hürmetlerle,

Arif Melikov

P.S: Bilkent'te benim yapağım resnim "Çiçeklerin badem" size hürmetimin tezahürü olarak yadigar kalsın.

Resim 6. A.Melikov'un İhsan Doğramacı'ya teşekkür mektubu

Nazım Hikmetin sözlerine Arif Melikov 2 romans topluluğu bestelemiştir. Bu romansları Türkiye'de ünlü Azerbaycan şan sanatçısı Fidan Gasımova başarıyla icra etmiştir. Şairin eserleri Arif Melikov'un iç dünyasına son derece uygun geliyordu. Bu sebeple besteci "Muhabbet Efsanesi" balesinin dışında da Nazım Hikmet'e başvurmuş ve onun sözlerine romans (şan) topluluğu ve librettosuna "Güzel Yusuf" balesini yazmıştır.

A. Melikov şairin eserlerini derinden öğrenerek N. Hikmet yapıtlarının diğer çeşitlerine, mesela “Sen”, “Ninni”, “Etki” , “Ben Yârimi Rüyada Gördüm” gibi şiirlerine önem vermiştir. Her şiir yeni fikri ifade etmiş ve bunun etkisi altında besteci yeni beste usullerini yaratmak zorunda kalmıştır. Samimi ve felsefi düşünceler N. Hikmet’in sözlerine yazılmış şan topluluğunun esasını oluşturur. Bu topluluğa göre Arif Melikov 1986 yılında Devlet ödülüne layık görülmüştür.

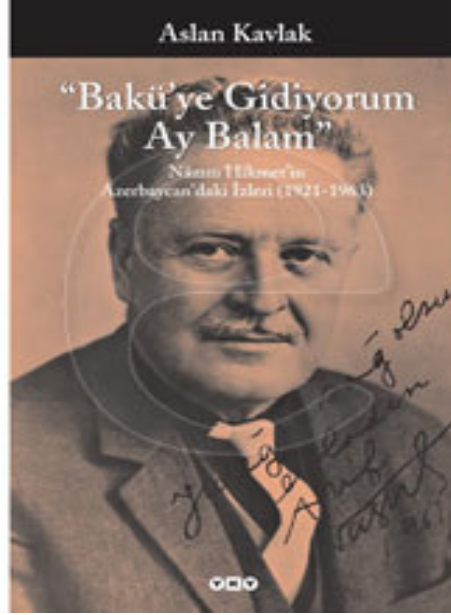
Arif Melikov’un 8. senfonisi - “ Ebediyet” - Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev’e ithaf olunmuştur. Bu senfoninin birinci bölümünü A.Melikov Nazım Hikmet’in 6 şiiri üzerine yazmıştır. Metin Türk dilinde okunmuş ve senfoninin müziği de orijinal Türk dilinde bestelenmiştir. N.Hikmet’in şiirlerini neden seçtiğini besteci şöyle anlatıyor: “Şairin şiirlerinin felsefi, derin anlamlılığı ve çok taraflılığı açısından bir daha N.Hikmeti seçtim. Sonsuzluk dediğimizde, o şiirlerin özü de sonsuzdur ve bu fikri de tamamlıyor”. Senfoni Almaz İldırım’ın “ Azerbaycan” şiiri ile bitmektedir.

“Nazım Hikmet’i ben çok severdim. Onunla dostluğumuz ömrünün son günlerine kadar devam etmişti” diyen A.Melikov, fikren uzaklara dalıyor. “Nazım Hikmet’in Moskova’daki evinde Türk ocağı da vardı. Bu odayı şair halı ve yastıklarla süslemişti. Biz sürekli Türk müziğinin özelliklerinden konuşuyorduk. Ben bizim aramızdaki müzikle ilgili sohbetlerimizi çok iyi hatırlıyorum. Nazım Hikmet öyle bir değerli kişilerdendi ki, geleceği görüyordu. O emindi ki, yakın zamanlarda profesyonel müzik Şark’a yönelecek ve onun başarılarından yararlanacaktır.

Nazım Hikmet Bakü’yü Hazar Denizi’ni çok seviyordu. Bakü’de onun çok tanıdıkları, arkadaşları vardı. Bakü’ye ithaf ettiği birçok şiirleri vardı.(Aslan Kavlak, 2007)

Arif Melikov yine anlatıyor “ Şairin Bakü’ye ve bizim eve gelişi her zaman büyük bir bayrama döndürülüyordu. N.Hikmet daima şen, neşeli, iyimser biri idi. Şakalı sohbetleri ile etraftakilerin moralini düzeltmeyi başarırdı. Benim her zaman ister Moskova’da, isterse de Leningrad veya Bakü’de arkadaşlar çevresinde dikkatimi çeken oydu ki, konuşan Nazım Hikmet idi, kalanlar ise onu dinlerlerdi. N.Hikmet her zaman neden konuşacağını güzel biliyordu”^d.

^d L.Hüseynova’nın besteci ile sohbetinden

Resim 7. Aslan Kavlak "Bakü'ye Gidiyorum Ay Balam" Yapı Kredi Yayınları-2007

Ayrıca araştırmacı yazar Can DÜNDAR Unutulmaz bir yemekten notlar adlı yazısında Arif Melikov'un ve Nazım Hikmet ile hatıralarını şöyle aktarmıştır.

Bakü'de zamanımızın en büyük sanatçılarından birinin, Arif Melikov'un konuğuyduk geçen hafta... Nazım'ı bir de ondan dinledik.

Nazım Hikmet, Rusya'nın ünlü sanatçılarını önemli bir toplantıya götüren trenin birinci mevki vagonunda yolcuymuş.

Aynı vagona seyahat eden soluk benizli, sıska bir genç yanına gelip ünlü şairle tanışmış, hayranlığını anlatmış, sonra da kendisine çay, kahve alırken ona da getirmeye başlamış.

Nazım, yolculuk boyunca kendisine hizmet eden bu genci çok sevmiş, trenden inip ayrılırlarken "Pek çelimsiz görünüyorsun. Bana sık sık uğra, tatil yap, sana ziyafet vereyim. Biraz yüzüne renk gelsin" demiş.

Sonra da kartvizitini vermiş.

Sevinçle teşekkür etmiş genç adam... O da kendi kartvizitini çıkarıp uzatmış.

Kartın üzerinde "Dimitri Şostakoviç" yazıyormuş.

Nazım'ın, 20. asrın en büyük bestecilerinden biriyle -bu gafla- tanışma öyküsünü aynı yüzyılın yetiştirdiği en iyi sanatçılardan birinden, Arif Melikov'dan dinledik.

Hayatımın en özel yemeklerinden birinde beraberdik; Bakü'de...

Nazım belgeselinin çekimleri için gitmiştik:

Nazım Hikmet Vakfı'ndan Tarık Akan ve Kıymet Coşkun, bir de bizim ekipten Murat Özcan...

Menüde balık ve Rus votkası vardı.

Melikov bir rahatsızlık nedeniyle yattığı hastaneden çıkıp gelmiş, çekim öncesi Türk konuklarıyla yemek yiyip hasret gidermek istemişti.

Sekiz saat süren sohbet Nazım'la açıldı, Nazım'la bitti.

"Arif olmamda en büyük pay Nazım'ındır" dedi Melikov... Henüz gencecik bir sanatçı iken korkarak Nazım'a gidip "Sizin Ferhat ile Şirin'inizi bale olarak sahneye koymak istiyorum" demişti. Nazım bu gence baştan sona destek olmuş ve sonunda ortaya, 50'yi aşkın ülkede sahnelenen olağanüstü bir eser çıkmıştı.

Bu arada yaşlı şair ile genç sanatçı arasında bir baba-oğul ilişkisi doğmuş, Melikov Nazım'ın yanından ayrılmaz olmuştu.

Ondan unutulmaz anılar aktardı: "Bir gün konuşurken Allah'tan beş yıl daha istiyorum" demişti. Bitirilecek işleri vardı. Bu konuşmadan beş yıl, birkaç ay sonra öldü." Sigarasından derin bir nefes çekip devam etti:

"Göreceksin Ferhat ile Şirin büyük sükse yapacak. Paris'te, Londra'da, New York'ta, Pekin'de sahnelenecek. Sen bunun İstanbul'da sahnelenişini de göreceksin, ne yazık... ben göremeyeceğim...' diyordu"

Bunu anlatırken boğazı düğümlendi, sigarasının rüzgârda dağılan dumanının ardında bulutlu gözleri yağışa geçti.

Çünkü Ferhat ile Şirin, Nazım'ın saydığı bütün kentlerde sahnelenmiş, sonunda İstanbul'a da gelmiş, lâkin Nazım görememişti.

Kendini toparlayınca İstanbul temsilinden söz etti Melikov...

1979'da altı ay hazırlık yaptıktan sonra galaya altı saat kala "Afişten Nazım'ın ismi çıkmazsa sahneleyemezsiniz" uyarısı aldığını, "İsmi çekeceğime, baleyi iptal ederim" dediğini, Gürer Aykal'ın istifa ederek tepki verdiğini, sonra balenin askeri yönetim döneminde sahnelenebildiğini anlattı kâh keyif, kâh kederle...

Gala için İstanbul'a geldiği gün Galata Köprüsü'ne çıkıp Nazım için denize uzun boyunca kırmızı güller attığını söyledi.

Sonra eski Baku'nun mütevazı semtindeki küçücük evinin, daracık odasına sığdırdığı Bluthner piyanosunda şiirlere yazdığı romansları çaldı. Adnan Saygun'un, vefatından hemen önce yaptığı bir bestesini dinletti. "Saygun gibi dünya çapında bir besteciye, Nazım gibi bir şaire sahipsiniz, ama kıymetlerini bilmiyorsunuz" dedi üzüntüyle...

Ne tuhaf; Azerbaycan'da en kıymetli olanlar, Türkiye'de lanetli olanlardı:

Mesela Enver Paşa... Mesela Nazım Hikmet...

Vakit gece yarısını aşmışken kadehini "babası" Nazım için kaldırdı Melikov...

"Tek arzusu memleketinde bir köy mezarlığına, bir çınar altına gömülmekti. Ocak'ta kutlanacak olan 100. doğum yılı mezarını nakletmek için ideal bir yıl. Keşke başarabilsek" dedi.

"Keşke" dedik hüznle...

Arif Melikov " Türkiye'ye benim büyük bağlılığım vardır" diye devam ediyor. "Bir taraftan müzik gösterileri ve konserler, diğer taraftan arkadaşlık ilişkileri. Adnan Saygun'la onun vefatına kadar dost olmuştuk. Ölümsüz şair Nazım Hikmet'le arkadaşlığım, bugün de sık sık görüştüğüm besteci arkadaşım Nevit Kodallı ile sürüyor. Benim her zaman Türk meslektaşlarıma, bestecilerine büyük saygım olmuştur. Benim sayemde Nevit Kodallı'nın " Van Gogh" operasının Bakü'de gösterisi oldu. Adnan Saygun'un eserlerinin Moskova'da seslendirilmesini ben sağlamıştım. Tiyatro, sinema oyuncuları, solistler arasında da birçok dostum, tanışım vardır.

Ben sürekli yurtdışında oluyorum. Ama bu ülkeler içerisinde Türkiye birinci sırada duruyor. Türkiye'ye ben devamlı olarak geliyorum. Antalya'da meşhur " Aspendos" tiyatrosu vardır. Bir zamanlar "Muhabbet Efsanesi"nin orada da gösterisi olmuştu. Türkiye'den yeni bir haber aldım ki, balenin bir gösterisini daha yapmak istiyorlar. Onu da söyleyebilirim ki, bu tiyatrodaki gösterilere büyük bir hevesle gidiyorlar ve 15 bin kişi izliyor. Bu her gün olan bir iş değil, muhteşem bir tiyatrodur. Açık havada, Roma devrinden kalan tarihi bir tiyatrodur. "Aspendos" gibi bir tiyatrodaki gösteri izlemek çok büyük mutluluk demektir. Tiyatronun akustiğinin ise başka bir güzelliği vardır".

Arif Melikov'un Nazım Hikmet'in şiirine yazdığı ve ona ithaf ettiği bir balesi daha vardır. Bu " Yusuf ile Züleyha" balesidir. Besteci bu konuda şöyle söylüyor: "Baleyi henüz bitirmedim. Ömrüm izin verirse..."

Değerli bestecimiz Arif Melikov'a kültürel ilişkiler yolunda yaptığı bütün büyük işlerden dolayı derin teşekkürümüzü bildiriyor, başladığı yeni,

önemli işlerini bitirmesi için can sağlığı diliyoruz, 75.doğum yılınız kutlu olsun.

Sonuç

Ünlü Azerbaycan bestecilerinden biri olan Arif Melikov eserleri ile Azerbaycan –Türkiye kültürel ilişkileri konusunda yapmış olduğu çalışmalar iki devlet arasında sanat anlamında bir köprü oluşturmuştur. Aynı zamanda Arif Melikov kendi tarihi gelişimi boyunca Azerbaycan, müzik folklorunun başlangıç form ve türlerinden sözlü görenekli profesyonel müziğinden başlayarak, bestecilik yapıtlarına kadar zengin, verimli sanat yolu geçerek, değerli örnekler yaratmıştır. Türkiye'ye büyük bağlılığı, her zaman Türk meslektaşlarına, bestecilerine büyük saygısı olmasının göstergeleri, Nazım Hikmet'le arkadaşlığı, Adnan Saygun'la onun vefatına kadar dostluğu, çok sık görüştüğü besteci arkadaşı Nevit Kodallı ile ilişki sayılabilir. İhsan Doğramacı ile yakın ilişkisi İhsan Doğramacı'nın sanatın fiziki yapısına üniversiteler, kütüphaneler, konser salonları katkıda bulunmasını sağlamıştır.

Melikov meşhur Muhabbet Efsanesi balesini yazarken, Nazım Hikmet'e başvurmuş ve bu bale eseri dünya sahnelerinde inanılmaz başarılarla sahip olmuştur. Defalarca farklı farklı ülkelerde gösterileri olan bu bale, dünya bale sanatı hazinesinde kendine layık bir yer bulmuş nadir incilerinden biri sayılır. Arif Melikov Nazım Hikmet'in şiirine yazdığı ve ona ithaf ettiği Yusuf ile Züleyha balesi vardır.Ünlü Azerbaycan şefi Rauf Abdullayev'in İstanbul'daki konserlerinde Arif Melikov'un Senfoni Poemleri çalınmıştır. Besteci Arif Melikov'un Türkiye'nin kültür hayatının ünlü isimlerinden olan Nazım Hikmet, Adnan Saygun, Nevit Kodallı, Gürer Aykal gibi şahıslarla ortaya çıkan kültürel ilişkiler ve yapılan çalışmalar, Azerbaycan ve Türkiye milletleri arasında sadece kan bağı değil aynı zamanda kültürel ve sanatsal bağında gücünü ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Aslan Kavlak. **“Bakü’ye Gidiyorum Ay Balam”** Nazım Hikmet’in Azərbaycan’daki izləri (1921–1963) Yarı Kredi Yayınları/Edebiyat Dizisi-Yayın yılı 2007,448 s.
- Azərbaycan Musiqisi, Tarix və Müasir Dövr** (məqalələr məcmuəsi). Bakı, ADK-nın nəşri, 1994, 170 s.
- Азербайджанская Музыка** (сборник статей). Москва, “Музыка”, 1961, 374 с.
- Гаджибеков У. **О Музыкальном Искусстве Азербайджана**. Сб. статей. Баку, Азгосиздат, 1966, 150 с
- Насібəуов Ü. **Azərbaycan Xalq Musiqisinin Əsasları**. Bakı, “Yazıçı”, 1985, 150 s.; <http://www.candundar.com.tr/index.php?Did=2796> erişim 30.12.2008
- Lalə Həsənova . **Azərbaycan Bəstəkarlarının Skripka Üçün Əsərlərində Üslub Xüsusiyyətləri və İnterpretasiya Məsələləri** (1970-1990-cı illər) Dissertasiya, Bakı 2002.
- N.Ələkbərova. **Arif Məlikov**. Monoqrafiya. Bakı, “Şur”, 1993, 32s.
- Виноградов В. **Узеир Гаджибеков и Азербайджанская Музыка**. М., Музгиз, 1938, 77 с.